

PREDAVANJE BR. 9

MEĐUNARODNO POSLOVNO PRAVO

NOVI UGOVORI U MEĐUNARODNOJ TRGOVINI (FRANŠIZING, FAKTORING, FORFETIRANJE)

UGOVOR O FRANŠIZINGU-Ugovor o franšizingu je novi pravni institut. Spada u neimenovane ugovore, formalne, dvostrano-obavezne i teretne ugovore.

Ugovor o franšizingu sadrži u sebi više ugovora.: ugovor o licenci,, ugovor o know how, ugovor o zastupanju, ugovor o radu, ugovor o prodaji itd.

Ugovorom o franšizingu se jedna ugovorna strana obavezuje da obavlja periodične i pojedinačne privredne usluge i da prenosi svoja znanja i iskustva u proizvodnji i poslovanju na drugu ugovorenu stranu koja ima obavezu da za to plati naknadu.

Međunarodno udruženje za franšizing dalo je definiciju franšizinga:

„ugovorni odnos između davaoca i primaoca franšize u kome davalac nudi ili se obavezuje da održi trajan interes u poslovanju primaoca franšize u takvim oblastima kao što su know how i obučavanje, dok se primalac obavezuje da posluje pod zajedničkom firmom, spoljnim izgledom ili postupkom koji pripada davaocu ili ga on kontroliše, kao i da iz svojih izvora uloži osnovni investicioni kapital u poslovanje.“

Davanje franšize prati i ulaganje kapitala u poslovanje primaoca. Franšize daju poznate velike firme privrednim subjektima koji žele da unaprede poslovanje i da ga upodobe poslovanju davaoca franšize.

U poslovnoj praksi nailazimo na više vrsta ugovora o franšizingu:

- robni franšizing (u kome proizvođač ustupa trgovcu pravo isključive prodaje određenpg proizvoda);
- prometno-poslovni ili franšizing usluga koji predstavlja pružanje niza usluga primaoca franšize, i,
- industrijski franšizing koji pored prodaje robe , proizvodi i obavlja tehnološke procese (posebno hranu i pice).

Pored ove podele postoji i teritorijalni franšizing, koji primaocu omogućava da na svojoj teritoriji angažuje novim ugovorom treće lice (subfranšizing) i operativni koji ne omogućava subfranšizing.

Obaveze davaoca franšizinga:

- ustupanje prava isključive prodaje robe i vršenja usluga,
- ustupanje prava upotrebe robnog i uslužnog žiga,
- ustupanje prava upotrebe firme,memoranduma i drugih poslovnih znakova,
- ustupanje know-how, vršenje nadzora itd.

Obaveze primaoca franšizinga:

- obaveza primene u poslovanju svih uputstava i propisanih standarda poslovanja, tehnoloških postupaka u proizvodnji hrane i pića,

- unutrašnja jednobraznost,
- obaveza spoljnog uniformisanog uređenja,
- obaveza nabavke robe od davaoca franšize ili lica koje on označi itd.

Naknada može da se plaća paušalno ili kao franšizing naknada (royalty) za upotrebu žiga, firme i ostalih usluga, i ona najčešće zavisi od prometa. Pored paušalne i franšizing naknada, primalac franšizinga ima i druga plaćanja prema davaocu (naknada za kupljenu robu, zakupnina, otplata kreditnih rata itd)

U ugovorima o franšizingu često se sreću klauzule koje ograničavaju ili isključuju slobodnu konkurenciju.

UGOVOR O FAKTORINGU- Faktoring je posebna tehnika finansiranja koja je nastala u anglosaksonskoj poslovnoj praksi. Posebno u SAD u 19.veku. Posle II svetskog rata primenjivao se i u drugim zemljama. Suština faktoringa je da je faktor (banka) stručnija u naplati potraživanja i da bolje poznaje dužnike potraživanja i da zna bolje poslovati sa njima.

Definicija faktoringa: pravni posao kojim se banka (faktor) obavezuje da preuzme postojeća i buduća nenaplaćena potraživanja i da ih realizuje za svoj račun, da bi ih isplatila klijentu uz uzimanje provizije (od 2 do 10%). Ustupilac potraživanja (preduzeće) ustupa banci određeni broj svojih potraživanja, a banka ga po tom osnovu kreditira i pruža druge usluge uz određenu naknadu.

Termin faktor dolazi od italijanske reči „facere“koja označava vođenje, trgovanje.

Faktoring je složen pravni posao koji u sebi sadrži više imenovanih pravnih poslova koji se prepliću.

Ugovor o faktoringu je: mešoviti ugovor, neimenovan, dvostrano obavezan, formalan, teretan, sa trajnim prestacijama, po pristupu i intuitu personae.

Ugovor o faktoringu kao mešoviti ugovor sadrži u sebi: ugovor o cesiji potraživanja, ugovor o jemstvu delcredere, ugovor o delu, ugovor o posredovanju, ugovor o zastupanju, a često i ugovor o komisionu.

Obaveza ustupioca potraživanja (klijenta) je da prenese na faktora (banku) potraživanja koja su predmet ugovora. Ona mogu biti globalna cesija (prenos svih potraživanja), ili se prenose specifična potraživanja. Banka preuzima položaj poverioca.

Obaveze faktora-banke kada se radi o kompletnom faktoringu su: naplata potraživanja, kreditiranje, garancija naplate i ostale usluge. Kod nepravog-kvazi faktoringa, faktor preuzima potraživanja samo na naplatu i nema druge obaveze.

U međunarodnoj privrednoj praksi postoji više vrsta faktoringa:

- pravi i nepravi faktoring,
- otvoreni i neotvoreni

Kod pravog faktoringa faktor otkupljuje potraživanje od klijenta uz diskont i nema garancije jer je potraživanje otkupljeno. Kod nepravog faktoringa, faktor preuzima potraživanje samo radi naplate i nemgarantuje za naplativost potraživanja.

Pojam međunarodnog faktoringa određen je Međunarodnom konvencijom o faktoringu koja je doneta pod okriljem UNIDROIT 1988.g. U međunarodnoj poslovnoj praksi preduzeća specijalizovana za ove usluge napravila su model ugovora o faktoringu.

UGOVOR O FORFETIRANJU- Forfeting je oblik finansiranja sličan faktoringu. Ovde je reč o obavezama koje će tek dospeti, a koje potiču iz isporuke robe ili usluga.

Definicja: Ugovor o o forfetiranju je pravni posao kod kojeg faktor (banka ili druga finansijska organizacija) kupuje od svog komitenta nedospela potraživanja uz određeni diskont i uz odricanja prava na regres prema prodavcu, ako potraživanje ostane nenaplaćeno od strane trećih lica.

Obaveza komitenta je da banci ustupi određeno potraživanje.

Obaveza banke je da preuzme potraživanje i da ga otkupi, umanjujući vrednost potraživanja za ugovoreni diskont. Banka preuzima rizik naplate preuzetog potraživanja.

Forfetirani posao se javlja u međunarodnom poslovanju. Kod ovog posla javljaju se tri učesnika:

- domaći izvoznik(prodavac nedospelih potraživanja),
- inostrani uvoznik i
- banka (forfeter) koja preuzima nedospelo potraživanje.

U ovom pravnom poslu mogu da učestvuju i banka uvoznika i poverilačka banka.

Ugovor o forfetiranju je: neimenovani ugovor-nije regulisan ni na nacionalnom ni međunarodnom planu. Tvorevina je autonomne bankarske prakse razvijenih zemalja: Evrope, Japana, SAD itd

Ugovor o forfetingu je: dvostrano obavezan posao, ugovor intuitu personae, formalan i formularan ugovor. Ovaj ugovor je i aleatoran, jer forfeter preuzima rizik naplate potraživanja od trćeg lica.

Ugovor se zaključuje između banke i komitenta koji se odriče svojih potraživanja uz diskont i prenosi ih na banku uz određenu novčanu nadoknadu.

Potraživanje se može preneti na tri načina. Kada se potraživanje prenosi ugovorom o cesiji dolazi samo do zamene poverioca, a potraživanje ostaje nepromenjeno. U međunarodno bankarskoj praksi forfetiranje se najčešće vrši otkupom meničnog potraživanja. Treći način prenosa potraživanja je kada komitent prenosi na banku (forfetera) akreditiv ugovoren u njegovu korist i to pre roka dospelosti.

Ugovor o forfetiranju je mešoviti ugovor koji u sebi sadrži elemente više drugih ugovora. Na primer: elemente ugovora o zakupu, elemente ugovora o prodaji, ugovora o kreditu i slično.

U međunarodnoj poslovnoj praksi forfeting se koristi u nabavci opreme koja se plaća u različitim obrocima u periodu od 2 do 5 godina. Forfeting se odnosi na velike sume novca i potraživanja koja duže traju od onih na koje se odnosi faktoring.

FINANSIRANJE MEĐUNARODNOG PROMETA ROBE-LIZING

Ugovor o finansijskom lizingu je sredstvo finansiranja potrebne opreme i sredstava velike vrednosti koji su neophodni za proizvodnju. Takođe, služi i za finansiranje kupovine sredstava koja se koriste u komercijalne svrhe.

Ugovor o lizingu nastao je posle II svetskog rata u ekonomski najrazvijenim zemljama. Ugovor o lizingu je novijeg datuma i nije regulisan u svim nacionalnim zakonodavstvima. Kod nas je regulisan Zakonom o finansijskom lizingu.

Definicija: (Zakon kod nas definiše ovaj posao na dva načina)

1. Davalac lizinga sa isporučiocem predmeta lizinga određenim od strane primaoca lizinga zaključuje ugovor na osnovu koga stiče pravo svojine na predmetu lizinga, prema specifikaciji primaoca lizinga, a pod uslovima koje odobrava primalac lizinga (ugovor o isporuci)

2. davalac lizinga sa primaocem zaključuje ugovor o finansijskom lizingu kojim se obavezuje da na primaoca lizinga prenese ovlašćenja držanja i korišćenja predmeta lizinga na ugovoreno vreme, a primalac lizinga je dužan da za to plati naknadu u ugovorenim ratama (ugovor o lizingu)

Ugovor o lizingu se zaključuje na rok koji ne može biti kraći od dve godine od dana zaključenja ugovora.

Bitni elementi ugovora o lizingu su: stvar koja se daje u lizing (investiciona oprema, postrojenja, vozila i sl.), cena korišćenja, iznos pojedinih rata naknada koju plaća primalac lizinga i rok trajanja lizinga. Pored ovih bitnih elemenata ugovor o lizingu sadrži i druge brojne odredbe kao na primer: način i uslov isporuke, odredbe o vlasništvu na predmetu lizinga, klauzula o osiguranju predmeta, odredbe o opciji kupovine, odredbe o preuzimanju poreza, montaži i demontaži i sl.

Obaveze davaoca lizinga su:

- pribavljanje predmeta lizinga (u slučaju kada nije vlasnik predmeta koji se daje u lizing),
- predaja stvari na korišćenje koja je predmet ugovora,
- servisiranje na način kako je dogovoreno,
- zaštita od evikcije (od fizičkih i materijalnih nedostataka na stvari) i
- zaštita u slučaju stečaja primaoca lizinga.

Obaveze korisnika lizinga:

- preuzimanje predmeta lizinga,
- plaćanje zakupnine,
- iskorišćavanje predmeta lizinga kako je dogovoreno,
- održavanje predmeta lizinga i
- vraćanje predmeta lizinga po proteku roka, ako nije drugačije dogovoreno.

Ugovor o lizingu prestaje: protekom roka i kada je predmet lizinga uništen usled više sile.

Ugovor o lizingu, njegove izmene i dopune upisuju se u rgistar koji je dostupan svim zainteresovanim licima, u skladu sa zakonom. Lokalne jedinice registra formiraju se na teritoriji Srbije.

Finansijski lizing razvio se kao model proizvodnje, nabavke i korišćenja vazduhoplova. To je alternativa kreditu kao tradicionalnom načinu za kupovinu vazduhoplova. Kod finansijskog lizinga banka, davalac lizinga kupuje vazduhoplov od proizvođača i daje ga u zakup operateru korisniku lizinga. Korisnik lizinga plaća naknadu za korišćenje vazduhoplova, a banka je obezbeđena jer je vlasnik predmeta lizinga. Finansijski lizing je u širokoj upotrebi u međunarodnom privrednom poslovanju.

UNIDORIT je 1988.g. donela Konvenciju o međunarodnom finansijskom lizingu. Konvencija uspostavlja veliki broj jednobraznih pravila kojima se uređuju prava i obaveze strana kod ugovora o lizingu. Konvencija se primenjuje kada davalac i primalac lizinga imaju sedište u različitim zemljama.. Konvencija se neće primenjivati samo ako su ugovorne strane isključile primenu.

U međunarodnim privrednim transakcijama razlikujemo:

-operativni (direktan lizing) i

-finansijski (indirektan lizing).

Direktan lizing podrazumeva lizing kod koga davalac lizinga je i isporučilac opreme. Direktan lizing je mnogo operativniji i jeftiniji i u praksi se više sreće.

Finansijski-indirektan lizing podrazumeva trostrani pravni posao gde davalac lizinga daje samo sredstva a ne proizvodi nikakvu opremu i on je znatno skuplji. On se koristi za nabavku skupe i visoko konjunkturane opreme.

U odnosu na predmet lizinga postoji podela na:

-neto lizing poslove i

-bruto lizing poslove.

Neto lizing poslovi podrazumevaju da korisnik mora da vodi računa o održavanju, servisiranju, i osiguranju predmeta lizinga.

Bruto lizing poslovi podrazumevaju da davalac lizinga preuzima na sebe obavezu održavanja, servisiranja i osiguranja predmeta lizinga.

Ugovor o lizingu je mešoviti ugovor i sadrži elemente drugih ugovora. To su: elementi ugovora o zakupu, ugovora o kreditu, ugovora o prodaji, ugovora o delu i dr.

Ugovor o lizingu spada u imenovane ugovore, dvostrano-obavezne, teretne ugovore, formalne ugovore sa trajnim prestacijama, ugovore o pristupu, komutativne i ugovore intuitu personae.

PITANJA:

1. **Dati primer ugovora o franšizingu i komentar**
2. **Dati primer ugovora o lizingu i komentar**

Odgovore poslati na email:inesbyu@yahoo.co.uk

Prof.Ines Besarović

datum : 14.04.2020.

